

Alföldy Jenő

„Szólásért való ének”

*Uramisten, ügyelj reám,
mert érkezett nagy nyavalyám,
feljött napom pusztaságra,
jutottam rideg szállásra.*

*Elért az idő haragja,
fekete aszály évadja,
forgok sokféle próbákon,
vergődöm betonkamrámban.*

*Anyám méhéből kivontál,
szólván néven szólítottál,
terhet rám bőséggel raktál,
gondból rakott fészket adtál.*

*Bújdostam szoros utakon,
ismeretlen földhátakon,
hosszában poros pusztáknak,
széltiben szikes mezőknek.*

*Homokszitáló szelekkel,
sófehér felhőfalakkal
hágtam a hegyek hátáig,
fatenyészet határáig.*

*Szavam fogytán gyéren szóltam,
gyarló voltomban némultam.
Hideg vassal száraz fába,
kezdettem én más munkába.*

*Haj, de erőm viaszfüstből,
valék vásári ezüstből.
Konok fámat kemény ékkel
szilánkokra zúztad széjjel.*

*Szánj meg, Uram, ügyeimben,
lakhassam ligeteidben,*

*szárnyad árnyékában rejts el,
tollaiddal te fedezz el.*

*Fölpítsd puszta falaim,
újítsd romlott oszlopaim,
veszteg álló vizeimet,
indítsd meg énekeimet.*

*Halál porába ne fektess,
igaz utamra egyengess,
szegények rút szégyenfája,
ne legyek világ szajhája.*

*December hideg havában,
kilencszázhetvenháromban,
emez éneket szerzettem
szorongatott perceimben.*

Buda Ferenc nem csak nagymestere a költészetnek. Azon kevesek egyike ő, akiről úgy érezzük: szívünkéből énekelnek. Akik megmozdítják mélyen élő közösségi – mondhatom így is: nemzeti – lelkiületünket. Mint legjobbaink, úgy viszonyul a magyar költészet hagyományaihoz: saját fájdalmaiban a régiekét is átérzi, látva történelmünk ismétlődéseit.

Szólásért való éneke a magyar népköltészetnek abból az örökségből táplálkozik, amelyet bujdosóénekek vagy kesergőnek nevezünk. Két ilyen dalt említek meg – bárki ismeri őket, aki otthonos népköltészetünkben. Egyik az *Erdő mellett estvéledtem*, a másik az *Elindultam szép hazámból*. E két dalban, főként az *Erdő mellett estvéledtem* kezdetűben vélem fölfedezni Buda Ferenc költeményének előképét. A bujdosóének a magyar nép, a szegénylegények, vándordíjakok, zsold híján szélnek eresztett végvári vitézek észjárása szerint való. Buda Ferenc versében a számos alliteráció még jóval régebbi eredetre utal „kalevalás” jellegével.

A vers írásakor Buda Ferenc érezhetően az otthonkeresés gyötrelmeit élte. Műve az *Erdő mellett estvéledtem* dallamára énekelhető. Felötlik bennem egy másik nagy költőnk, Csanádi Imre verse, az 1938-ból való *Hazátlanul*. Az kétségtelenül az *Elindultam szép hazámból* „nótájára” szól. Tudom, Buda Ferenc is kedveli Csanádi verseit. Konkrét hasonlóságot abban láttam földeregni, hogy a régi kesergők motívumaihoz mindkét költő művében fölmerül az önmagával szemben támasztott erkölcsi aggály, illetve követelmény. Csanádinál így: „*Látom, leszek bitang legény, / haza se hazamegyek én*” – s még elrettentőbb önironiával: „*kárhozatra elindulok*”. Buda Ferencnél pedig, szép inverzióval, emígy: „*szegények rút szégyenfája / ne legyek világ szajhája*”. Buda Ferenc versének orgonapontja a fohász Istenhez: „*indítsd meg énekeimet*” – betölthessem hivatásomat.

Buda Ferenc *Szólásért való éneke* bujdosódal, hazátlanságot panaszoló ének, de nevezhető ars poeticának is. A kuruc kesergők leszármazottjának is tekinthető; a harmadik szakaszban az édesanya emlegetése, hogy az éneklőt minek is szülte

világra, számos szegénylegényekben és népdalban meglevő motívum. Az elődök között sejtem Balassi Bálintot is, aki a korabeli szokás szerint az utolsó versszakban azt is eldalolta, hogy mikor s milyen alkalomból született a dal; a *Szólásért való ének* ebben rá emlékeztet. Hadd említsek még valamit, ami közös bennük a remeklésen fölül: Balassi is sokszor volt honját a hazában nem lelő bujdosó, mint egy időben Buda Ferenc, és Buda Ferencnek is van a méltó utódlással kiérdemelt Balassi-kardja. A vers második szakaszában a „*vergődöm betonkamrámban*” sorról nem tudhatom, az 56-os forradalom utáni megtorlás helyszínére, a költő által belülről megismert börtöncellára utal-e, vagy egy csöppnyi panellakás nem éppen a költő nagy családjához méretezett szobácskájára. A „*Bújdostam*” szó elhangzik a versben, s a többszöri fohászkodás – az „*Uramisten*”, a „*szánj meg, Uram, ügyeimben*” fohásza is az Erdő mélyén estvéledtem soraival, de Kölcsey *Himnuszával* is rokonítja a művet („*Szánd meg, Isten, a magyart*”). Úgy emlékszem, énekeltük együtt Buda Ferencsel és más jelen levő társunkkal az említett népdalokat a Duna menti éjszakában, a veránkai táborozások valamelyikén, talán a Gemenci-erdőség őzei fülelték, talán az éjszaka portyázó fülesbaglyok. Szívükből szóltak a dalok akkor is, ha nem olyan szépen, mintha a Kodály-iskola kórusa énekelte volna.

Kedves Feri, talán nem tartod stílustalanságnak, ha egy felszólítással köszönöttek, ha már *Szólásért való ének* című verseddal összhangban Ady Endrét idézhetem: „*Diák, írd magyar éneket!*” – A továbbiakra ezt kívánom neked ifjonti éveid nyolcvanadikán.